

Dr. Varjú Gyula*
(1922—1987)

Dr. Viczián István**

1987. február 7-én elhunyt dr. VARJÚ Gyula, társulatunk tiszteleti tagja.

1922. február 27-én született Siklóson. Ifjúkora a 40-es—50-es évekre esett, és mint annyi másnak az ő nemzedékéből, egyéni életének fordulatai összeshővödtek az akkor meglehetősen viharos történelem fordulataival. Szakmánkhoz, a földtanhoz is csak fokozatosan jutott el. Először Budapesten tanítóképzőt végzett (1941), majd rövid ideig a szegedi Polgári Iskolai Tanárképzőbe is járt. Ezt egészségi és anyagi okok miatt abba kellett hagynia, ehelyett az újvidéki Keleti Kereskedelmi Főiskolára iratkozott be, ahol jeles eredménnyel végzett. 1945-ben ismét Budapestre került, és a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Közgazdaságtudományi Karán folytatta tanulmányait, majd a Közgazdaságtani és Szociológiai Tanszéken működött mint tanársegéd. Ezen a karon szerzett doktorátust *summa cum laude* minősítéssel, majd 1948-ban jeles minősítéssel földrajztanári oklevelet is kapott.

1949-ben megnősült, felesége, dr. BARNÁ Lívia, szintén közgazdász, apósa, dr. BARNÁ János kiváló vegyészmérnök és feltaláló volt.

*Elhangzott a társulat közgyűlésén, 1987. március 18-án.

**Magyar Állami Földtani Intézet, 1143 Budapest XIV. Népstadion út 14.

VARJÚ Gyula tanulmányai befejeztével egy ideig magánpályán működött, majd 1951 januárjában helyezkedett el a Vegyesásványbányászati Vállalatnál. Életpályája ettől kezdve kapcsolódott szorosan össze a földtudományokkal, bár közgazdasági képzettségének is jó hasznát tudta venni későbbi tevékenysége folyamán.

A sokszoros átszervezések és áthelyezések következtében mozgalmas évek következtek, bár az a szakmai feladatkör, amely egész életében végigkísérte, a nem-fémes ásványi nyersanyagok kutatása, már ekkor kialakult. 1952 januárjától a Magyar Állami Földtani Intézet dolgozója lett, 1953-ban fél évre az Országos Földtani Főigazgatóságra helyezték, majd ismét az intézetbe került, ahol 1957. márciusig maradt. Ezután a Nehézipari Minisztérium Érc- és Ásványbányászati Főosztályán mint az ásványbányászati iparág főgeológusa működött. Az Érc- és Ásványbányászati Kutató Vállalat megszervezésével 1963. január 1-től e vállalat főgeológusa lett, ahol 1964. november 1-ig dolgozott.

Életének erre az időszakára esik szorosabb értelemben vett geológusi tevékenységének legértékesebb szakasza, amelynek eredményeihez később is mindig vissza-visszanyúlt előadásaiban és publikációiban. A legfontosabb kutatás, amit ekkoriban irányított, a Szerencsi-öböl ásványbányászati nyersanyagainak feltárása volt. Szerencsés volt munkatársaival is; olyan fiatal geológusok dolgoztak a vezetése alatt, akik maguk is mind kiváló szakemberré váltak. Eredményes együttműködést tudott kialakítani ásványtanos és vegyész kollégáival is. Különösen gyümölcsöző volt NEMECZ Ernővel való együttműködése, amelyet a ma már klasszikusnak számító publikációk egész sora jelzett a mádi *allevardit*-ről, fűzerradványi *illit*-ről, a *zeolit*- és *bentonit*-változatok elterjedéséről és ásványtani jellegéről a Tokaji-hegységben, valamint a pilisvörösvári kemény *tűzállóanyag* genetikájáról. De hasonló együttműködésről tanúskodnak más anyagvizsgáló szakemberekkel, így MANDY Tamással, IBRÁNYINÉ ÁRKOSI Klárával, valamint SZÁNTÓ Ferencsel és PATZKÓ Ágnessel együtt írt tanulmányai is. VARJÚ Gyulának jelentős szerepe volt abban, hogy 1960-ban e munkatársi körre alapozva megalakulhatott a Társulat keretében az Agyagásványtani Szakcsoport, később Szakosztály, amelynek első titkára, sokáig elnöke, majd 1986 óta tiszteletbeli elnöke volt.

Ásványbányászati tevékenységének az említett cikkek mellett terjedelmesebb összefoglalásait is elkészítette, ezek közül legjelentősebb az 1966-ban kiadott, *Ásványtelepeink földtana* című könyv, amelynek egy mintegy 75 oldalas fejezetét ő írta. Az 1968-as prágai Nemzetközi Földtani Kongresszus számára Magyarország kaolin-telepeiről írt ismertetést. Szoros kapcsolatot tartott fenn az IGCP „Kaolinok genezise” c. munkacsoportjával, ő kezdeményezte, hogy ez a munkacsoport 1979-ben Budapesten ülésezett, de betegsége már megakadályozta az ülés munkájában való aktív részvételét.

1964. november 1-től 1979-ig munkahelye a Központi Földtani Hivatal volt, majd haláláig ismét a Magyar Állami Földtani Intézetbe került vissza. A Központi Földtani Hivatalban eltöltött hosszú idő egyszersmind új tevékenységi területek lehetőségét is megteremtette a számára. Hosszú évekig a kutatás-gazdasági, majd a gazdaságföldtani osztály vezetőjeként működött. Itt — részben az új gazdasági mechanizmus országos kibontakozásával párhuzamosan — mindinkább a földtani kutatás gazdaságossági kérdéseivel kezdett el foglalkozni. Véleménye szerint a rentabilitásnak elsőrendű szempontnak kell lenni egy-egy kutatás kivitelezésének elhatározásában. E célból, valamint a felmerülő problémák társadalmi szintű megvitatása céljából kezdeményezte Társula-

tunkon belül 1967-ben a Gazdaságföldtani Szakosztály megalakulását, amelynek szintén első titkára, majd később elnöke lett. Az új szakosztály már 1968-ban ankétot szervezett a gépi adatfeldolgozás témakörében, és célul tűzte ki a *geostatistika* művelését. VARJÚ Gyula ösztönzésére nagy figyelmet szenteltek a külföldi nyersanyagbeszerzési lehetőségeknek, valamint magyar geológusok külföldi munkavállalásának, ennek érdekében maga is számos tárgyalást folytatott különböző fejlődő országokban. A gazdaságföldtant oktatta egyetemi előadásokon is az ELTE geológus hallgatóinak.

A gazdaságföldtani és ásványbányászati tevékenység összekapcsolásának tekinthető VARJÚ Gyulának az az állandó törekvése, hogy a kitermelő és a feldolgozó ipart egymáshoz közelebb hozza. Ezt célozta a Központi Földtani Hivatal technológiai kutatásokat elősegítő programja, amelynek keretében az ő irányításával az ország számos kutatóhelyén végeztek mineralógiai, kollidikai, reológiai, kerámiai célú vizsgálatokat. Utolsó publikációjában, a TAMÁS Ferenc főszerkesztésében 1982-ben megjelent *Szilikátipari kézikönyv*ben a technológiai szakemberek számára foglalta össze a szilikátipari nyersanyagokról való ismereteket.

VARJÚ Gyula 1959-ben a *Bányászat Kiváló Dolgozója*, 1962-ben pedig *Munka Érdemérem* kitüntetést kapott.

Társulatunk 1986. évi közgyűlésén tiszteleti taggá választotta, valamint odaítélte neki a *Pro Geologia Applicata* érmet. Sajnáljuk, hogy mindkét kitüntetést csak ilyen rövid ideig viselhette.

Magánéletében nem hiányoztak a nehéz, tragikus fordulatok sem. Elvesztette fiatalon egyik leányát; 1979-ben súlyos agyvérzés érte, amelyből már teljesen nem tudott felgyógyulni; még meg kellett hogy érje felesége halálát is. Mindezen csapások közben csodáltuk töretlen hitét, lelkesedését a szakma iránt, példaadó szorgalmát. Halála előtt megadatott neki, hogy az étellel, az emberekkel megbékélve távozzon ebből az életből.

Még a 70-es évek elején Japánban tett útjának hatására kezdeményezte, hogy a Fővárosi Kertészet Budapest közparkjain, terein is helyezzen el szép, természetes, nagyméretű köveket a japán kertek mintájára. Ezek a kövek a japán gondolkodás szerint a maradandóság, az örökkévalóság szimbólumai. Épüljön bele munkássága úgy a magyar földtan egészébe, mint ahogy ezek a szép kőzet- és ásvány-példányok maradandóan jelzik tevékenysége nyomát a főváros utcáin.

VICZIÁN István

VARJÚ Gyula nyomtatásban megjelent munkái

1. VARJÚ Gy.: A pillisi töbrágyag (tűzállóágyag) teleptani viszonyai, ásványközettani és technológiai jellemzői — BAKI Közl. II. pp. 133–140. 1957.
2. VARJÚ Gy.: A Romhányi-rög területén lévő (Bánk-petényi) tűzállóágyagelőfordulás — MÁFI Évi Jel. 1955–56-ról pp. 361–373. 1959.
3. VARJÚ Gy.: Tolesva környeki földtani térképezés — MÁFI Évi Jel. 1955–56-ról, pp. 375–403. 1959.
4. NEMECZ E.—VARJÚ Gy.: Sodium bentonitization, clinoptiloliteization and adularization in the rhyolitic tuffs of the Szerencs piedmont area — Acta Geol. Hung. 6. 3–4. pp. 389–427. 1962.
5. NEMECZ E.—VARJÚ Gy.: Na-bentonit, clinoptilolit és kálföldpát képződése a Szerencsi-öböl riolituffjából — Földt. Közl. XCIII. Ágyagásványfüzet, pp. 77–91. 1963.
6. NEMECZ E.—VARJÚ Gy.—BARNA J.: Allevardit from Királyhegy, Tokaj Mountains, Hungary — Proc. Intern. Clay Conf. Stockholm 2. pp. 51–67. 1963.
7. VARJÚ Gy.—MÁNDY T.: A szegligonit kaolin genetikája — Földt. Közl. XCIII. Ágyagásványfüzet, pp. 92–106. 1963.
8. VARJÚ Gy.: A Tokaji-hegység hasznosítható szilikátipari nyersanyagai — A Magyarhoni Földtani Társulat 1965. évi vándorgyűlésének kirándulásvezetője. Budapest, 1965.

9. BARNABÁS K.—BARTÓ L.—CSÉH NÉMETH J.—HEGEDŰS Gy.—JANTSKY B.—KERTAI Gy.—KÓKAI J.—MIKÓ L.—MORVAI G.—VARJÚ Gy.—VIDACS A.: Ásványtelepeink földtana. Nyersanyag-lelőhelyeink. Műszaki K., Bp. 1966. p. 1—315. Ebben: Nemécs Ásványi nyersanyagok c. fejezet.
10. VARJÚ Gy.: A földtani kutatás produktivitása, rentabilitása és hatékonysága — Földt. Kut. 9. 1. 1966. pp. 54—59.
11. VARJÚ Gy.: Rátkai traszeloífordulás földtani viszonyai — Földt. Kut. 9. 3. 1966. pp. 21—30.
12. VARJÚ Gy.: Az ásványi nyersanyagelőfordulások újrendszere, a határköltések alapján történő művelethez szükséges meghatározása tárgyában rendezett ankét és ezt megelőző munkák — Földt. Kut. 10. 3. 1967. pp. 1—4.
13. NEMECZ E.—VARJÚ Gy.: Relationship between „flintclay” and bauxite formation in the Pils mountains — Acta Geol. Hung. 11. 4. 1967. pp. 453—473.
14. NEMECZ E.—VARJÚ Gy.: Varieties of expanding (2 : 1) clay minerals and their origin — Acta Geol. Hung. 11. 1967. pp. 325—346.
15. NEMECZ E.—VARJÚ Gy.: Expandáló (2 : 1) agyagásványok változatai és azok genetikája a Tokaji-hegység DNY-i részén — Földt. Köz. XCVIII. pp. 187—204. 1968.
16. PANTÓ G.: Cenozoic volcanism in Hungary. Guide to Excursion 40C, Hungary. 23rd Intern. Geol. Congr., Prague 1968. Akadémiai K., Bp. (Társ szerzők: ... VARJÚ Gy.)
17. VARJÚ Gy.: A Magyar Földtani Társulat gazdaság-öldtani szakosztályának megalakulása — Földt. Köz. XCVIII, pp. 290—292. 1968.
18. VARJÚ Gy.: Gépi adattárolás és adatfeldolgozás a földtani kutatásban — Földt. Köz. XCVIII. pp. 98—99. 1968.
19. PANTÓ G.: Guide to Excursion. Geology of Northern Hungary. Carpatho-Balkan Geological Association, IXth Congress, 1969. pp. 1—106. (Társ szerzők: ... VARJÚ Gy.)
20. VARJÚ Gy.: Kaolin deposits of Hungary — Intern. Geol. Congr., Rept. 23rd Session, Czechoslovakia, 1968. 15. Proc. Symposium I. Kaolin Deposits of the World A -Europe. 1969. pp. 179—200.
21. NEMECZ E.—VARJÚ Gy.: Sárosatakit (hidrotermális illit-montmorillonit) kémiai és szerkezeti sajátosságai — Földt. Köz. 100. 1. pp. 11—12. 1970.
22. NEMECZ E.—VARJÚ Gy.: Montmorillonite — cristobalite association in rhyolitic volcanic formations — Bull. IXth Congress Carpatho-Balkan Geol. Ass., Bp., Akadémiai K. pp. 397—411. 1973.
23. VARJÚ Gy.: Gazdaságföldtani előadások. Szervezőgeológus továbbképző tanfolyam előadásai II. ELTE TTK, Bp. 1973. pp. 1—161.
24. ELEK S.—NEMECZ E.—VARJÚ Gy.: Hazai természetes nyersanyagokra alapozható zeolitfeldállítás — Földt. Kut. 17. 1—2. 1974. pp. 65—69.
25. VARJÚ Gy.: A finomkerámiai nyersanyagkutatások földtani és gazdasági kérdései — Mérnökgeol. Szemle 14. 1974. pp. 33—53.
26. VARJÚ Gy.: A gólpói és mád-danczcai bentonitelőfordulások földtani viszonyai. A Tokaji-hegység felső in situ bentonitszintjei — Földt. Kut. 17. 1—2. 1974. pp. 42—49.
27. VARJÚ Gy.: A Központi Földtani Hivatal technológiai kutatásainak célkitűzései és az eddigi munka ismertetése — Földt. Kut. 17. 1—2. 1974. pp. 1—5.
28. VARJÚ Gy.: Alunitkutatás és termelés lehetősége Magyarországon — Földt. Kut. 17. 1—2. 1974. pp. 21—28.
29. VARJÚ Gy.: Onit a Tokaji-hegységben — Építőanyag 26. 12. 1974. pp. 457—463.
30. VARJÚ Gy.: Riolit és riolitszarmazékú alkáliszilikátok a Tokaji-hegységben — Építőanyag 26. 11. 1974. pp. 405—410.
31. IBERYINÉ ÁRKOSI K.—VARJÚ Gy.: Qualification of clay minerals by granulometric investigations — Proc. Balaton Conf. Electron Microscopy, 1975. C—9.
32. NEMECZ E.—VARJÚ Gy.—ELEK S.: Rosszminőségű bauxitok javításának lehetősége mechanikai szétválasztás útján — Földt. Kut. 21. 1—2. 1978. pp. 27—44.
33. SZÁNTÓ F.—PATKÓ Á.—VARJÚ Gy.: Co-sedimentation of kaolinite-montmorillonite suspensions — Acta Min.—Petr. 24. Supplementum. Proc. 10th Kaolin Symp., Budapest, 1979. IGCP Project No. 23. pp. 153—155. 1980.
34. VARJÚ Gy.: Természetes szilikátipari nyersanyagok. In TAMÁS F. (főszerk.): Szilikátipari kézikönyv. Műszaki Könyvkiadó, Bp. 1982. pp. 169—180.
35. HAHN Gy.—VARJÚ Gy.: A lősz hasznosításának kilátásai — Földt. Kut. 30. 1—2. 1987. pp. 67—72.

A kézirat beérkezett: 1987. IX. 18.